

Præmisso Specimine Altero Observationum De Supernaturali Spiritus S. Virtute, An Et Quatenus Illa Quidem Ecclesiæ Christianæ Perpetuo Præsto Sit?

[2] : : Qua Rector Et Concilium Academiae Fridericianae Buetzoviensis Civibus Memoriam Effusi Super Apostolos Spiritus S. Pie Recolendam Indicunt

Buetzovii: Typis Ioann. Gotth. Fritzii, [1776]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1833419952>

Band (Druck) Freier Zugang

ZfB ME

05. Aug. 1999

● entsäuert

Mbl h
3487

Mecklenburgische
Landesbibliothek
Schwerin

RECTOR ET CONCILIUM
ACADEMIAE FRIDERICIANAE
BUETZOVENSIS

CIVES

DE

MEMORIA SALUTIS PER
NATIVITATEM *Weilmaden*
SERVATORIS *1776*
ALLATAE

PIE CELEBRANDA

MONENT.

PRÆMISSO SPECIMINE ^{= 2} ALTERO OBSERVATIO-
NUM DE SUPERNATURALI SPIRITUS S. VIR-
TUTE, AN ET QUATENUS ILLA QUIDEM
ECCLESIAE CHRISTIANÆ PERPETUO
PRÆSTO SIT?

B V E T Z O V I I

TYPIS IOANN. GOTTH. FRITZII, SEREN. DVC. AVL.
ET ACADEM. TYPOGR.

(1776)

Mecklenburgische
Landesbibliothek
Schwerin

Ko

I. N. J.

uperiori commentatione *prima* non-
nullas observationes, *quinque* locis
conclusas, de supernaturali Spiritus s.
virtute, christianis promissa, proferre
coepimus. *) Pergamus nunc in per-
sequendis reliquis, quæ adhuc dicenda sunt. Etenim
sexto loco totum istud, quod secundum scripturam s.
in dono Spiritus s. ordinario contineri superiori com-
mentatione docuimus, omnibus & singulis, qui veri
christiani esse velint, commune esse, & ad ipsam for-
mam & indolem veri christianismi pertinere, quate-
nus homines ad illum per Christi & apostolorum do-
ctrinam instituendi sunt, per se videtur clarum esse,

a 2

nec

*) vid. Program. Pentecost. an. præf.

nec jam copiosa probatione egere. Nam omnia eo tendere & spectare quivis intelligit, ut homines ad eum mentis sensum & statum perducantur, quo Christi & apostolorum doctrinam firmiter amplecti, eamque libero & ingenuo animo in tota vita sequi possint, id est, ut veri christiani fiant. Esse quemquam verum christianum tunc putaveris, cujus totum animum doctrina evangelii tanta luce & virtute non occupet atque animet, ut illi unice inhæreat, & in ea recumbat, eaque ad informandum totum animi sensum dirigendamque totam reliquam vitam utatur? Hinc & hæc ipsa effectio & virtus supernaturalis, sive Spiritus s. donum, quatenus illud in homine præsens est & ipsum animat, in scriptura certissimum signum, seu pignus & arrha vocatur, qua quis certus esse possit ac debeat, verum se Christi discipulum esse, vereque quicquid Christi est, omniaque ejus beneficia, totamque beatam immortalitatem ad se pertinere; quin & sine isto Spiritus s. dono cuiquam ullam partem in regno & beneficiis Christi esse posse negatur. *Rom.* VIII, 9. seqq. *2 Corinth.* I, 21. 22. *Ephes.* I, 13. 14. *1 Petri.* IV, 14. *1 Joa.* III, 24. Quod si vel maxime hæc cuncta de interna ista mentis affectione, quæ in veris christianis adest, capere velis, ut hic animi sensus & affectio, quoniam in nobis adsit, nobis argumento sit, unde concludere possimus & debeamus, nos esse veros christianos; quamvis hoc quidem admodum coactum & alienum mihi quidem videatur, cum hic Spiritus passim differte a nobismet ipsis & ab internæ nostræ mentis sensu distinguatur & separatur,

tur, Rom. VIII, 16. 26. Philip. I, 19. Epheſ. I, 13. ſ. & alibi ſæpius: ſed fac, inquam, poſſe iſtud, quod Spiritus Dei & Spiritus Chriſti pignus & ſignum eſſe dicitur, ex quo intelligamus, veros nos eſſe chriſtianos omnesque evangelii promiſſiones ad nos pertinere, de interno mentis ſtatu & ſenſu, qui in nobismet ipsis adest, capi, quod quidem nonnullis interpretibus placet; ex iis tamen, quæ ſuperiori commentatione diſputata ſunt, apertum & perſpicuum eſt, etiam ſic ſupernaturalem aliquam effectiōem & cauſam intelligi & ſupponi, qua iſta animi affectio in chriſtianis producta ſit. Secundum hanc interpretationem in huius generis locis hæc ſententia inſit oportet: *iſte internus ſenſus mentisque ſtatus, quem ſupernaturalis divina virtus efficit atque gignit, ſi in homine adſit, eſt certisſimum ſignum, teſtimonium & argumentum, unde quis concludi poſſit, verum ſe eſſe chriſtianum, omniaque bona, quæ Chriſtus largitur, ſua eſſe.* Atque id quidem huius argumenti noſtram concluſionem non modo non infringit, ſed ſententiam noſtram, quod ſupernaturalis Spiritus ſ. virtus ad omnes omnium ſæculorum veros chriſtianos pertineat, adhuc magis confirmat atque corroborat. Etenim aut nullos plane tales chriſtianos poſt apoſtolorum tempora eſſe poſſe, quales apoſtoli informare ſtuduerunt, qui ita animo affecti ſint, uti veros chriſtianos affectos eſſe debere apoſtoli præceperunt, comminſcaris, aut concedas necesse eſt, cum totum iſtum veri chriſtianismi ſtatum apoſtoli ad ſupernaturalem Spiritus ſ. virtutem referant, hanc ipſam virtutem eccleſiæ chriſtianæ perpetuo uſque ad finem ſæculo-

culorum præsto esse, quo homines ad istum animi sensum & affectionem evehi possint, quæ veros christianos decet. Accedit, quod scriptura s. in Spiritus s. dono præcipuum fructum expiationis per Christum perfectæ collocet, illudque in præcipuis beneficiis referat, quæ Christus morte & sanguine suo hominibus acquisivit. *Christus*, inquit Apostolus, *Galat. III, 13. s. eo fine in nostrum locum substitui se passus est, ut pœnas peccatis hominum promeritas lucret, quo promissio ista Abrahamo data de benedicendo & beando toto genere humano per Mesiam ex illius posteris oriundum, complementum suum nanciscatur, nosque hoc pacto promissionem istam Spiritus s. cum nobis communicandi adipiscamur per fidem.* Donum igitur Spiritus s. ad omnes pertinet, quos per Mesiam benedicendos & beandos esse Deus Abrahamo pollicitus est, *Genes. XXII, 18.* & quos Christus expiatoria sua morte redemit a pœnis peccatorum, per legis sententiam a peccatoribus sumendis, hos & Spiritus s. virtute, dummodo Christum fide amplecti velint, imbuendos esse, apostolus affirmat. Dicesne, non omnes christianos in istis gentibus contineri, quas Deus beaturum se per Mesiam pollicitus est? aut totam hanc magnificam & splendidam promissionem exiguo quodam temporis spatio, dum apostoli in his terris viverent, conclusam & finitam esse, nec ad omnes omnium temporum homines pertinere? aut Christi beneficia istis tantum hominibus per evangelium oblata fuisse, qui ipsos apostolos audire poterant, & manuum impositione ab ipsis ad christianam religionem initiabantur, nec eadem a reliquis mortali-

talibus ullo modo expectari posse? cum tamen Christus præsentiam suam beneficiorumque ab ipso partorum largitionem discipulis usque ad consummationem sæculi sancte promittat, *Matth.* XXVIII, 20. Aut putabis fortasse, consummationem istam sæculi de fine tantum politiæ judaicæ capiendam esse? Sic igitur religio & ecclesia Christi cum exitio gentis judaicæ desiit, nec postea ulli usquam in terrarum orbe superstites sunt discipuli ejus, quorum ipse curam gerat? Cui tandem hujus generis portenta in mentem venire possint? Denique apostolus non solum istam animi affectionem, qua veri christiani tanta animi fiducia ad Deum se erigere possunt, quantam habent filii erga patrem, sed ipsam beatam immortalitatem ejusque certam & immotam spem, ab eo proficisci & in hoc contineri ait, quod Spiritus Christi ipsis donatus sit, & in ipsis adsit. *Rom.* VIII, 11. 15. 16. 17. *Galat.* IV, 6. 7. Quod si igitur Spiritus s. donum desiisse, nec ad omnes in universum christianos pertinere dicas, affirmes etiam necesse est, nullum post apostolorum ævum esse aut fuisse hominem, qui filiorum Dei jure gaudeat, & filiali mentis fiducia ad Deum accedere possit, & firmam certamque spem beatæ immortalitatis habeat, iis quidem ex rationibus & fundamentis, ex quibus apostoli id fieri oportere asseverant, hoc est, nullos esse aut esse posse christianos, qui secundum religionis ab apostolis traditæ præcepta ita vocari possint & debeant. Nec igitur ista apostolorum præcepta usquam a quoquam ad usum transferri poterunt. Aliam igitur, si quidem supernaturalem Spiritus s. virtutem

tutem nobis adesse inficiamur, non illam christianam religionem teneamus necesse est, quæ in Christi sermonibus & apostolorum scriptis & institutis traditur.

Nec istud jam *septimo* obscurum esse potest, supernaturalem istam Spiritus s. virtutem christianis contingere & in ipsis se exferere intercedente institutione verbi divini, seu illius doctrinæ, quam antea Moses & prophetæ scriptis consignarunt, & deinceps Christus & apostoli dilucidius exposuerunt & ad posteros transmiserunt. Atque id quidem ex iis, quæ superiori commentatione *quinto loco* de natura & indole hujus supernaturalis virtutis disputata & ex scripturis s. declarata sunt, tam videtur apertum esse, ut quid regeri possit non videam. Etenim cum supernaturalis Spiritus s. virtus in eo versetur, ut res, quas doctrina prophetarum, Christi & apostolorum complectitur, earumque notiones, in animo hominis ad tantam eleventur vim & claritatem, quo eas quis summa mentis fiducia amplecti, iisque inhærere, & excelsa fortitudine ac constantia & alacritate contrarios impulsus contemnere ac abjicere possit; utique per hanc virtutem, quatenus ea cunctis christianis communis esse debet, non ipsæ illæ res & earum notitia christianis patefiunt aut ipsis revelantur: id enim per legatos divinos eorumque scripta factum jam esse supponitur, in quorum præceptis si instituitur homo, virtus Spiritus s. adest, ut hæ res in mente hominis debitam vim & vitam nanciscantur. Scriptura doctrinas divinas sensui & intelligentiæ hominum offert,

fert, & naturali vocum significandi vi certas notiones, si homo aliquatenus attendat, in animo generat. Hanc vocant theologi nostri *naturalem* scripturæ s. efficaciam, atque his notionibus supernaturalis divina virtus tantum eam addit vim & lucem, quam mentis nostræ notiones, per ea, quæ *loco primo* dicta sunt, habere debent, si animus pelli & ad amplectendas sequendasque has res supprimendaque contraria studia erigi & corroborari debeat. Quoniam vero divina hæc virtus cum scriptura s. semper conjuncta est, i. e. quoniam Deus semper vere & efficaciter vult, ut, ubicunque verbum ipsius legitur, vel auditur, vel etiam memoria tantum recolitur, ejusmodi supernaturales & salutares motus in hominis mente oriantur; hinc ipsi scripturæ sacræ *efficacia supernaturalis*, a naturali ista longe diversa, tribuitur. Habet igitur tota ista animi affectio, omnesque mentis motus & decreta, universaque agendi ratio, quam supernaturalis Spiritus s. virtus in veris christianis efficit & generat, certum & constantem fontem, unde proficiscuntur, ac firmam, perspicuam & immotam regulam, ad quam exigi & dijudicari possint ac debeant, sintne veræ operationes gratiæ, an vero illusiones tantum proprii animi. Quemadmodum enim nulla animi nostri visa, aut notiones, aut sententiæ, doctrinæ Christi & apostolorum, seu disciplinæ & religioni christianæ congruere possunt, aut a vero christiano probari debent, nisi quas ex verbo divino hausit & concepit, in eoque tradi & cum eo consentire perspicue intellexit; ita etiam nulli animi motus & impulsus, nulla

b

appe-

appetendi & agendi ratio pro divinis haberi possunt, qui a virtute Spiritus s. proficiscantur, nisi tales, quales ex rebus & notionibus in scriptura s. traditis, simul ac debitam vitam, lucem & claritatem in animo nanciscuntur, per mentis humanæ indolem per se generari & oriri possunt ac solent. Conf. quæ supra *loco primo dicta* sunt. Nec igitur hæc doctrina de supernaturali Spiritus s. virtute, quod christianis perpetuo præsto sit, eosque animet, hominem ludibrio proprii ingenii exponit, nec vagis & brutis & a ratione alienis impulsibus locum facit; sed habet omnis sensus totaque vita veri christiani certissimum quoddam & constantissimum principium, ad quod ipse cuncta, intercedente purissimæ & rectissimæ rationis usu refert, unde omnia haurit, ac per quod ab omni bruto & absurdo mentis impetu & phantasiæ propriæ errore tutus ac securus reddi potest ac debet. Quare & hæc ratio & disciplina a fanaticismo & enthusiasmo infinito intervallo sejuncta & separata est. Nihil facile iniquius aut malignius excogitari potest criminatione ista, qua hostes christianæ religionis eam onerare, cumque mirabilem istam mentis constantiam & fortitudinem in amplectendis sequendisque christianæ disciplinæ dogmatibus & præceptis in veris christianis, in antiquissimis Christi martyribus, in b. Luthero ejusque amicis & in purganda religione sociis, aliisque conspiciant, totam hanc causam ad nescio quem fanaticismi & enthusiasmi spiritum referre solent. Nec his multo meliores sunt inter ipsos christianos, qui, quo doctrinæ evangelicæ de supernaturali-

turalibus gratiæ operationibus invidiam apud imperitos conflent, omnes execrabiles hominum stolidorum & a ratione vacuorum excessus atque perturbatos motus, qui passim præcipue inde a reformationis tempore inter christianos acciderunt, huic doctrinæ tribuunt, eamque harum turbarum & emotæ mentis affectuum initium & principium esse comminiscuntur. Quo facto hi homines satis perspicue significant, ecclesiæ nostræ doctrinam se aut non intelligere, aut malignitate quadam animi impeditos intelligere nolle. Nemo homo sane recta ratione melius aut prudentius utitur, quam verus christianus, qui veræ religionis veris notionibus & principiis ex scriptura s. imbutus, ad eadem in tota vita sequenda Spiritus s. supernaturali virtute animatur & agitur.

Jam vero, quod *octavo loco* tenendum est, istos, qui totum istud, quod supernaturale in christianismo dicitur, in eo tantum contineri contendunt, quod res illæ, quas amplectitur & sequitur verus christianus, olim cum legatis divinis supernaturali modo communicatæ sint, omnem hanc causam, quam scriptura s. de Spiritus s. operationibus tradit, haud exhaurire, nec eidem satisfacere, apparet. Etenim hoc pacto *objective* equidem, ut loqui solemus, in christiana religione versaretur aliquid, quod supernaturale dici posset, quoniam res, quæ obijciuntur intelligentiæ hominum, ab iis, qui primitus eas tradiderunt, non naturali ingenii proprii sagacitate inventæ & propositæ, sed divinitus ipsis revelatæ sunt, quemadmodum *Paulus* de doctrina evangelii

gelii pronunciat, *Galat.* I, II. 12; at nunc quidem, postquam res istæ litteris consignatæ in rerum natura exstant, ut a quovis, nulla amplius intercedente supernaturali effectione legi oculisque & auribus usurpari possint, *subjective* in ipso homine nulla supernaturalis virtus & effectio præsens se exfereret, quæ in ipso hoc homine ejusque animo adderet & efficeret aliquid, quod naturalibus mentis viribus addi & præstari haud potuisset, sed ipse homo, uti ex perspicuis librorum divinorum vocibus & verbis notiones aliquas mente concipere potest earum rerum, quibus veri christiani sensus & vivendi ratio infirmari debet, sic & postea has notiones harumque rerum cogitationes sui ipsius ingenii sagacitate, suæque mentis naturalibus viribus earumque intentione & nisu ad tantam vim & claritatem extollere & evehere posset, ut totus animus iisdem animetur & luce & vita repleatur, summaque sequatur mentis constantia & fortitudo in amplectendis sequendisque his rebus. At hanc non esse scripturæ s. doctrinam, ex his, quæ adhuc disputata sunt, facile intelligitur. Quocirca & argumentum istud, quo nonnulli ad probandam supernaturalem gratiam utuntur, quoniam ista mentis affectio & conversio, istudque immutatum & emendatum vitæ genus, in quo verus christianismus continetur, per scripturam s. olim divinitus & supernaturaliter traditam, producat, hanc præsentem causam haud attingit, nec eandem conficit. Est equidem illud verum in suo genere, & probat, in christiana religione aliquid supernaturale inesse *objective*, seu principium
cogno-

cognoscendi christianam religionem olim supernatur-
liter esse traditum, resque istas, quibus scriptura s. in-
format intelligentiam humanam, homines olim non
naturali aliqua ingenii sagacitate affecutos esse; at nunc
quidem, cum istæ res perspicue, vocibus naturalem su-
am significandi vim habentibus perscriptæ sunt, in ipso
homine, qui hæc scripta versat, aliquam virtutem su-
pernaturalem accedere, ut animum ad istas res appli-
care, illasque firmo & constanti mentis proposito am-
plecti possit, iisdemque totum animi sui sensum omnem-
que vitæ rationem re ipsa informari patiat, id qui-
dem in isto argumento haud continetur. Atque hoc
tamen illud supernaturale seu illa supernaturalis Spiri-
tus s. virtus est, qua homines veros christianos fieri
scriptura s. docet. Quod si quis igitur vel maxime su-
pernaturalem aliquam gratiam admittat eo sensu, quem
argumentum istud inducit, multum tamen abest, ut
propterea genuinam scripturæ s. & ecclesiæ evangelicæ
doctrinam teneat. Ne ludas, quæso! vocibus *immediate*
seu *proxime*. Quod si enim hoc tantum cupis, Spiritum
s. non *immediate* sive *proxime* operari in animo homi-
num, quia id quidem non fiat præter & extra verbum,
sed intercedente verbo divino, sensibus nostris per ex-
ternam institutionem oblato, qua quidem re distin-
guatur operatio Spiritus s. a fanaticismo & a lusibus
humanæ imaginationis; ego quidem lubentissime con-
sentio, Spiritum s. *immediate* seu *proxime* virtute sua su-
pernaturali in mentem humanam non influere: quan-
quam sunt inter theologos nostros, qui non quidem
b 3 ipfam

ipsam mentis conversionem, tamen effectus quosdam preparatorios passim per gratiam prævenientem, per quos quasi via paretur verbo divino recipiendo, a Spiritu s. etiam extra & sine verbo produci putant, quorum multa testimonia pertinent, quæ collegit b. *Bertlingius*, in der Vorstellung von der Kraft der heiligen Schrift. At enim vero si *immediatum* & *proximum* hoc sensu removeas, ut ipsam animam non supernaturaliter tangi & affici putes, sed istos effectus, quos verbum Dei procreat, sola mentis & ingenii humani naturali acie & intentione, dum ea legit & audit & meditatur, quæ olim supernaturaliter patefacta sunt, produci; destruis & tollis id, quod theologi nostri supernaturalem scripturæ efficaciam vocant, nec ei quidquam relinquis, nisi eam solam, quæ naturalis dicitur.

Nec quisquam *nono loco* dicere possit, supernaturalem ejusmodi virtutem superfluam esse, aut certe, cum homo eas notiones, quas ex scriptura s. legendo & meditando assequitur, naturalibus ingenii sui viribus tam clare, tam vivide, tamque perspicue cogitare possit, ut easdem etiam amplecti & sequi queat, necessitatem aliquam, ut ad id efficiendum supernaturalis aliqua virtus accedat, quæ mentem humanam animet, demonstrari haud posse. Foret hoc quidem tum a reliquis doctrinæ christianæ scitis, tum ab ipsa experientia longissime remotum. Etenim illud ipsum, quod in hoc argumento principii loco ponitur, falsum & a vero alienum esse quivis intelligere facile potest, qui totam compagem disciplinæ divinitus traditæ sine partium studio

studio ex scripturæ s. perspicuis effatis & decretis erue-
re & complecti velit, quippe quæ passim perspicue do-
cet gravissimeque inculcat, non hominis vires, non
ullam ingenii humani intentionem ad id quidem suffi-
cere, nisi accedat supernaturale Dei auxilium & virtus,
quæ in mente nostra rebus ad salutem nostram divini-
tus traditis eam lucem & vitam addat, qua opus est, si
firmum atque constans mentis propositum atque obse-
quium sequi debeat. *Joa. VI, 44 45. Ephes. II. 4. 5. 6. 8.*
Equidem in præsentia in hoc loco copiosius demon-
strando versari haud possum, nec id hujus scriptionis li-
mites patiuntur: at neminem, qui istam partem discipli-
næ divinitus traditæ, quæ in declaranda corruptione &
imbecillitate humani ingenii & virium in rebus ad salu-
tem pertinentibus versatur, recte tenet, nec eam alienis
interpretationibus depravare & eludere studet, hanc ne-
cessitatem divini alicujus & supernaturalis auxilii, quod
succurrat imbecillitati nostræ, mentemque eo elevet,
quo se alias erigere non posset, negare posse, per se cla-
rum & perspicuum est. Hanc ipsam ob causam omnes
isti, qui supernaturalem Spiritus s. virtutem sibi, quo
christiani esse possint, minus necessariam putant, eam-
que in veris christianis adeste eosque animare negant,
& ex semet ipsis suisque viribus christiani esse volunt,
etiam in eo desudare videmus, ut scripturæ decreta de
corruptione & imbecillitate mentis humanæ in salutis
negotio, variis artibus removeant & obscurant. Idque
ipsum nos docet, non ad inanes speculationes, aut ad je-
junas & usu carentes disputationes hanc doctrinam re-
ferri

ferri posse, sed ad prima doctrinæ christianæ elementa & principia vitæ christianæ ita vehementer pertinere, ut sine illa reliquæ gravissimæ christianismi partes constare sibi haud queant. Plerique, qui ab hoc initio negatæ corruptionis & imbecillitatis suæ proficiscuntur, non jam in rejiciendis supernaturalibus gratiæ viribus persistunt, sed quod proclive est, majora audent & ulterius progrediuntur, universum scripturæ de Christo mediatore ejusque beneficiis doctrinam corrumpunt & pervertunt, eamque aut vilipendunt minusque necessariam judicant, aut omnino variis conviciis proscindunt, nec in tota christiana religione quidquam relinquunt, nisi institutionem aliquam morum, natura homini cognitam, & ad hujus vitæ præcipue civilem honestatem tantummodo accommodatam. Etenim, quæcunque Deus ad reparandam salutem nostram apparavit ac instituit, ad indigentiam nostræ rationes accommodata sunt. Quare qui has quidem ignorat, aut vilipendit, aut variis artibus excusat, is nec instituta divina recte æstimare, aut eadem recte tenere sinceroque animo amplecti potest. Accedit experientia & propria confessio nonnullorum, qui totam vitam & mentem & mores hominum naturalibus ingenii humani viribus & studiis informare cupiunt. Hos enim ipsos pasim pronunciare videmus, hominis animum ad istas sublimes rationes, quas doctrina christiana proponit, erigere se, easque amplecti & sequi haud posse: pelli hominis mentem iis tantum rebus, quæ ipsum proxime circumstant, quarumque vim & momentum ad bene vivendum

dum naturaliter sentiat; quare his tantum rebus & rationibus, quibus homines ad aliquod virtutis studium formentur, utendum esse. Audias testem hac in parte omni exceptione majorem, celsissimum istum *philosophum*, quem hoc loco partium studio teneri, aut aliter loqui, quam intimus animi sensus secum fert, nemo facile dixerit. Atque is quidem in libello *de amore proprio* illis ipsis propemodum verbis sententiam suam declarat, quomodo & quibus rationibus homines ad aliquale virtutis studium impelli possint ac debeant. Sublimia ista bona, inquit, & istæ appetendi & agendi rationes, quas christiana religio homini proponit, nimis sunt a sensu nostro remota, & adeo naturam nostram excedere videntur, ut satis ponderis ad pellendum animum & ad instruendam vitam haud habeant. Quid porro nostra ætate iis, qui in purganda, ut putant, & contrahenda doctrinæ evangelicæ forma elaborant, solennius est, quam ut præcipua capita de divina majestate Jesu Christi, de reconciliatione hominum peccatorum cum Deo per verum & expiatorium mortis & sanguinis Christi sacrificium, de justificatione peccatoris coram Deo per condonationem gratuitam peccatorum, sola acceptatione gratiæ, per Christum & ob illius merita promissæ & oblatae, non nostris demum meritis aut virtutibus comparandam, aliaque hujus generis gravissima ecclesiæ nostræ dogmata, hanc ipsam ob causam omittenda, nec in necessariis ad salutem doctrinis referenda esse ideo decernant, quoniam hæ res ex ipsorum sensu hominis animum vivide & efficaciter haud afficiant, nec ad

c

infor-

informandam vitam aliquod pondus habeant. Atque hos quidem viros ex intimo mentis suæ sensu loqui, & hætenus vera dicere putem, quatenus hominem cogites in virtutis studio solis suæ naturæ viribus relictum, & excelsius auxilium, quo sustentetur animus, aut ignorantem aut eodem uti nolentem. Utique qui talis est, gravissimis istis rebus parum afficietur, nec vim earum sentiet, nec firmo & forti animo iis niti, aut ad usum vitæ easdem transferre poterit. At in eo falluntur vehementer isti homines, quod propterea nullam superesse certam & tutam viam decernunt, qua istæ res tantam vim & pondus in mente adipisci possint, ut totum animum hominis afficiant, & principia totius sensus & vitæ suæ evadant. Hoc loco simul, quo evasura sit tandem ista oppugnatio supernaturalis auxilii divini, & quo tendat, videmus. Etenim summa ista capita, quæ remove hi homines volunt, ubique per totam scripturam tanquam initia & elementa proponi, quibus tota mentis conversio inædificari debeat, & unde homini, qui verus christianus esse cupiat, omnes internorum motuum mentis, totiusque vitæ rationes repetendæ sint, atque contineri propterea in his decretis fundamentum & formam illius religionis, ad quam Christus & apostoli homines instituunt, quidquid tenebrarum isti homines offundere studeant nemo negare potest, qui libero & attento animo divinos libros legere velit, neque isti, qui id quidem inficiari audent, adhuc quidquam in medium attulerunt, nisi improbisima artificia, ac apertas & violentas detorsiones, quibus quæ
in

in scriptura s. perspicue dicuntur, eludere se posse putant, at quæ ita comparata sunt, ut si quis ea ad interpretanda humana scripta transferre velit, omnium ingenuorum & veritatis amantium hominum ludibrio & conviciis se esset expositurus. Quod si igitur ista capita hominis animum ita haud afficiunt, nec ullo modo afficere possunt, ut vera mentis immutatio rectaque emandatio totius vitæ ex iis sequi possit, & si contra ea ad id præstandum & ut hominis mens ad virtutis veræ studium instituatur & excitetur, istæ tantum rationes aliquid ponderis habent, & adhiberi debent, quas proxime & per se ipsa natura novit ac sentit; utique illa disciplinæ forma, istaque religionis principia, quæ Christus & apostoli proponunt, ut homines ea sequantur, jejunis & inanibus speculationibus continentur, nec opus est christiana religione, sed omissa illa homines ad unas istas rationes ablegari possunt ac debent, quas ipsa natura omnes homines docuit. Contemnatur igitur religio christiana, sensimque abrogetur, tanquam inanis superstitio, quæ fortasse illis tantum stupidis & puerilibus ingeniis, quibus Christi tempore homines imbutos fuisse videmus, ad exiguum aliquod temporis spatium speciosa & gravis videri poterat: apud nos vero in posterum sola naturalis ratio, sive Deismus, inducatur & triumphet.

Hæc cuncta *decimo loco* ad id certe valere debent, ut intelligamus, quam vehementer congruat humanæ naturæ, quamque proficuum & exoptatum sit ad vitam vere beatam homini restituendam, quantopere denique

consentiat & conveniat sapientiæ & bonitati divinæ, si cum christiana religione conjuncta sit supernaturalis aliqua effectio, quæ ad hominem in ea instituendum in mente ipsius concurrat, tantamque vim præceptis illius addat, ut ea quis toto animo amplecti & sequi possit. Etenim si in hac religione sublimes, excelsæ, præstantissimæque res proponuntur, quibus si re ipsa utatur homo, omnemque illis animi sui sensum & mores informari & regi patiatur, vitam vere divinam, excelsum animum in cunctis præsentis vitæ casibus & in ipsa morte, intensissimum virtutum omnis generis studium ad Dei ipsius & Christi exemplum, paucis quidquid divinum, excelsum, benignum & amabile in sensu & in moribus hominis adesse potest, exinde oriri nemo negare potest: si certe istæ rationes, quas christiana religio docet, in his rebus efficiendis ad rationes natura cognitæ, si quæ adsunt, multum ponderis addere, easque efficaciores reddere possunt, quo vehementius mentem pellere queant: si porro præclaræ illæ res in doctrina christiana propositæ nihilo secius steriles & incultæ jacerent, nec homo ob imbecillitatem naturæ nostræ eo se erigere posset, ut eas in plena luce videre & amplecti, iisque animari posset; quid tandem, obsecro! mali accidit, ut ab hoc supernaturali & divino auxilio tantopere abhorreas, illudque spernas, nec cum sapientia & bonitate Dei convenire istud putes, cum tamen Deum infinita bonitate ductum, quidquid ad perficiendam naturam nostram valet, & ad eam exornandam pertinet, largissime sapientissimeque disponere ipsa natura

tura duce intelligas? Quid est, cum alias conditiones omnes avidissime arripias, quibus istud, quod bonum tibi & rationibus tuis proficuum videtur esse, adipisci te posse putas, cur ad istas res adsumendas, quas christiana religio pollicetur, quasque magnas, excelsas, sublimes, naturæque humanæ honorificentissimas esse inficiari haud potes, dummodo homo ad illas mentem tollere easque adsequi possit; quid est, inquam, cur ad istas res adsequendas facilem & expeditam viam, quam supernaturalis Dei virtus tibi pandit, negligas & contemnas, atque malis his excellentissimis rebus non uti, & multo humilioribus & vilioribus rationibus duci & animari, quam benigno Spiritus s. afflatui animum aperire, quo istæ res, quæ naturam tuam perficiunt, eamque in excelso gradu collocant, debitam apud te vim & auctoritatem nancisci possint? Si regeras, quod nonnulli consueverunt, hoc ipsum quidem, quod præter vires, quas Deus naturæ nostræ indidit, supernaturalis aliqua effectio necessaria putetur, quæ id, quod natura assequi potest, excedat, pugnare cum sapientissimis Dei rationibus: sapientiam divinam secum ferre, ut jam per ipsam naturam omnia pulcherrime disposuerit & apparaverit, quæ cuivis creaturæ ad propositum finem consequendum apta & necessaria sint, nec propterea ad formandum hominis animum & mores ullo opus esse supernaturali auxilio, quo altius evehatur, quam quo ipsa natura ipsum ducere possit; hæc quidem argumentationes eo comparatæ erunt, ut nihil reliquum sit, quod te impediat, quo minus ad apertos re-

velatæ

velatæ religionis hostes in universum transeas. Etenim si vere & ex animi sententia agnoscas & fatearis, ad instituendos homines in beatæ vitæ rationibus accessisse quandam supernaturalem revelationem, qua hominum intelligentia longius provehatur, quam quo solius naturæ lumen, solæque naturales humani generis intelligendi vires pertingere potuissent; quomodo vel cum his quidem superiora ista commenta consistere possint? Utique enim hoc etiam pacto Deus per solam naturam non omnia jam disposuit, quæ ad exornandum beandumque hominem faciunt, sed sapientissimo consilio multa reliquit, per supernaturalem aliquam effecti-
onem supplenda. Si hac in parte virtutem & effecti-
onem aliquam, supra naturæ vires positam, accessisse agnoscas, ut hominum intelligentiæ res quædam excelsæ & sublimes aperirentur, quas suis naturalibus intelligendi viribus assecuti haud fuissent, quas tamen si sequitur homo, istud demum mentis decus attingit, istis-
que animi & vitæ virtutibus exornatur, quibus ad vitam vere beatam vivendam indiget; quid accidit, cum homo imbecillitatem naturæ suæ sentiat, & se has sublimes res sequi non posse, nec iis satis fortiter affici & impelli cogatur fateri, cur aut bonitati & sapientiæ divinæ, aut naturæ tuæ perficiendæ & exornandæ consentaneum non esse comminiscaris, ut Deus nunc quidem præclaris istis & excelsis rebus virtute sua supernaturali in animo tuo eam vim & auctoritatem addat, quo in mentem efficaciter influant, totusque animus iis reipsa repleti & regi, tuaque vita omnis instrui possit,

possit, sicque tu ad istud naturæ tuæ decus & ad istam beatam vitam re ipsa elevari queas, quam præclaræ istæ res tibi proponunt? In universum ratiunculæ istæ, quibus homines Deum jam per naturam omnia disposuisse, nec ulli ulterius in gubernandis disponendisque humanis rebus supernaturalis virtutis suæ concursui reliquisse locum, tam audacter pronunciant, levitatis & temeritatis macula carere haud videntur. Etenim quis tandem hoc tibi asseveravit? aut quis de his consiliis divinis certiore te reddidit? Adeone homuncio, qui vix extremos aliquos molitionis divinæ angulos oculis conspicit, summæ illius majestatis & sapientiæ rationes & dispositiones ita comprehendit, ut ex suo ingenio eas metiri & æstimare, & per semetipsum statuere & discernere possit, quid sapientissimis Dei consiliis & infinitis operibus, quorum maximam partem ne fando quidem audivit homo, consentaneum sit aut repugnet? aut quomodo Deus in rebus hominum ad propositum finem dirigendis progredi debeat?

Reliqua, quæ adhuc dicenda restant, in aliam occasionem differimus. Habetis interea, CIVES, quod meditemini his festis diebus, quod feriis volvatis cogitationibus, quo totum animum recreetis & pascamini. Nec opus erit, ut vanis rebus, sermonibus & negotiis pretiosum tempus fallatis & perdatis, quod breve ac vobis unice ad æternam salutem acquirendam datum est. Is ipse, qui vobis, cum æternus Dei filius sit, homo natus annunciat, ut reliqua omnia, sic & virtutem istam divinam vobis comparavit, cujus auxilio a

vi

vi & potestate pravarum & perditarum cupiditatum liberari, ex isto pravo vitæ genere, quam carnales & mundi illecebris decepti & victi homines vivunt, elutari, novum animi sensum, qui Deo placeat, induere, novamque vitam vere christianam inire possitis. Nulla jam imbecillitatis humanæ excusatio reliqua est, nullus difficultatum obtentus, quibus vos impediri cavemini, quo minus animum a terrenis & vanis rebus ad cœlestia queatis elevare. Excitemini igitur, obsecro! & abstergetis peccatorum somnum, ut hanc oblatam gratiam serio meditemini & ad eam amplectendam convertatis totam mentem, sicque effugiatis tremendam istam sententiam, quæ istos manet, qui Christi beneficia spernunt atque contemnunt. 2 THES. I, 8. 9.

P. P.

BUETZOVII, IN ACADEMIA FRIDERIC.
SUB SIGILLO ACAD.
IPSO SERVATORIS NATALI DIE
MDCCLXXVI.

8 * * *

tutem nobis adesse inficiamur, non illam christia-
nam religionem teneamus necesse est, quæ in Chri-
sti sermonibus & apostolorum scriptis institutis
traditur.

Nec istud jam *septimo* obsecro, si est, super-
naturalem istam Spiritus s. virtutem in animis contin-
gere & in ipsis se exferere in doctrina institutione ver-
bi divini, seu illius doctrinæ a Moses & pro-
phetæ scriptis consignari, Christus & apo-
stoli dilucidius exposu-
runt. Atque id quidem in superioribus transmise-
ratione *quinto loco* de doctrina hujus supernatu-
ralis virtutis dispo-
tam videtur ap-
deam. Etenim doctrina prophetarum, Chri-
sti & apostolorum, quæ tantam eleventur vim & clarita-
tem, quæ in anima mentis fiducia amplecti, iis-
que excelsa fortitudine ac constantia &
alacritate per hanc virtutem, quatenus ea cunctis
communis esse debet, non ipsæ illæ res &
christianis patefiunt aut ipsis revelantur:
per legatos divinos eorumque scripta factum
supponitur, in quorum præceptis si instituitur
virtus Spiritus s. adest, ut hæ res in mente homi-
debitam vim & vitam nanciscantur. Scriptura
doctrinas divinas sensui & intelligentiæ hominum of-
fert,